

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ
ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра спортивної медицини, здоров'я людини

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

галузь знань 01 Освіта

спеціальність: 017 Фізична культура і спорт

ОПП: фізкультурно-спортивна реабілітація

факультет фізичної культури і спорту
факультет післядипломної та заочної освіти

рівень освіти: бакалавр

Робоча програма з дисципліни – «Основи фізичної реабілітації» для студентів спеціальності 017 Фізична культура і спорт (ОПП: фізкультурно – спортивна реабілітація).

III с. (денна форма навчання), (заочна форма навчання)

Розробник: доцент, канд. наук з фіз. виховання та спорту Жарська Н.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри спортивної медицини, здоров'я людини

Протокол від 28 серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри спортивної медицини, здоров'я людини

_____ (доц. Будзин В.Р.)

“ _____ ” _____ 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4			
Модулів – 1	Спеціальність: <u>017 Фізична культура і спорт</u> (ОПП: <u>фізкультурно-спортивна реабілітація</u>)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		3 - й	3 – 4 й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 5	Рівень вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		16 год	12
		Практичні, семінарські	
		24 год	10
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		80 год	98 год
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи фізичної реабілітації» є формування професійно необхідних фахівцеві з фізичної реабілітації, в умовах практичної діяльності, знань, умінь і навичок для здійснення реабілітаційних заходів, спрямованих на відновлення порушених або компенсацію втрачених функцій організму людини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: історію виникнення та становлення реабілітації; основні поняття і терміни реабілітації; сферу діяльності фахівця з фізичної реабілітації; класифікацію засобів і методів фізичної реабілітації; освітній, науковий, правовий простір фізичної реабілітації в Україні; організаційні основи фізичної реабілітації хворих;

вміти: орієнтуватися в історії і тенденціях розвитку фізичної реабілітації; використовувати термінологію у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації; оцінювати і визначати педагогічні можливості й ефективність застосування різних методів, засобів, методик фізичної реабілітації; виявляти клінічні ознаки захворювання, які обмежують фізичну працездатність і рухову активність людини; оцінювати адекватність фізичних навантажень при виконанні фізичних вправ лікувальної гімнастики; визначати руховий режим хворих, зміст і завдання фізичної реабілітації на різних етапах реабілітації; добирати засоби фізичної реабілітації відповідно до захворювання і рівня фізичного стану хворого.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Основи фізичної реабілітації

Тема 1. Вступ у дисципліну «Основи фізичної реабілітації». Поняття «реабілітація», її визначення, складові частини та об'єкт вивчення. Історичні аспекти розвитку та становлення фізичної реабілітації. Розвиток фізичної реабілітації в Україні.

Тема 2. Професійна діяльність фахівців з фізичної реабілітації. Кваліфікаційні характеристики фахівця з фізичної реабілітації. Сфера діяльності фахівця з фізичної реабілітації. Права та обов'язки фахівця з фізичної реабілітації.

Тема 3. Основні поняття реабілітації. Завдання, мета і принципи реабілітації. Види, періоди та етапи реабілітації. Визначення понять: медична реабілітація, фізична реабілітація, соціальна (побутова) реабілітація, професійна

(виробнича) реабілітація. Характеристика періодів та етапів реабілітації. Основні принципи реабілітації.

Змістовий модуль 2. Засоби фізичної реабілітації

Тема 4. Основи лікувальної фізичної культури. Загальні поняття про лікувальну фізичну культуру. Механізм лікувальної дії фізичних вправ. Показання та протипоказання до призначення лікувальної фізкультури. Характеристика періодів застосування лікувальної фізичної культури

Тема 5. Форми та періоди застосування лікувальної фізичної культури. Фізичні вправи як засоби лікувальної фізкультури. Класифікація фізичних вправ. Форми, методи та методичні принципи проведення занять з лікувальної фізкультури. Критерії дозування фізичних вправ. Ранкова гігієнічна гімнастика: завдання, структура, тривалість заняття. Лікувальна гімнастика: завдання, структура, тривалість заняття. Лікувальна ходьба: специфіка застосування та завдання на різних етапах та у різних рухових режимах. Самостійні (індивідуальні) заняття: завдання, форми проведення. Теренкур: завдання, дозування, показання до призначення. Гідрокінезитерапія: види застосування, показання та протипоказання, вплив на організм. Спортивні ігри та вправи: завдання, етапи проведення, місця застосування.

Тема 6. Основи масажу. Сутність і механізми фізіологічного впливу масажу на організм людини. Класифікація масажу. Характеристика окремих видів масажу. Загальні показання та протипоказання до проведення масажу. Форми і методи проведення масажу.

Тема 7. Основи фізіотерапії. Фізіотерапія. Механізми лікувальної дії фізичних чинників. Класифікація лікувальних фізичних чинників. Характеристика лікувальних фізичних чинників. Електричні струми низької напруги. Електричні струми високої напруги. Електричні та магнітні поля. Світло. Механічні коливання: інфразвук, ультразвук. Штучне повітряне середовище. Змінний атмосферний тиск. Радіоактивні чинники. Водолікувальні чинники. Теплолікувальні чинники.

Тема 8. Основи механотерапії та працетерапії. Механотерапія як засіб фізичної реабілітації. Поняття про механотерапію. Характеристика різних типів механотерапевтичних апаратів. Специфіка застосування механотерапії в різні періоди реабілітації. Показання та протипоказання до застосування механотерапії. Комплексне застосування з іншими засобами фізичної реабілітації. Тренажери та їх застосування.

Працетерапія як засіб фізичної реабілітації. Поняття про працетерапію. Основні завдання відновлення працездатності. Види працетерапії. Результат

працетерапії. Вплив на функціональний стан організму. Показання та протипоказання до застосування працетерапії. Особливості поєднання засобів фізичної реабілітації.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	п	лаб	с.р.		л	С	П	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основи фізичної реабілітації												
Тема 1. Вступ у дисципліну «Основи фізичної реабілітації»	14	2	2	-	-	10	14	2	2	-	-	10
Тема 2 Професійна діяльність фахівців з фізичної реабілітації.	14	2	2	-	-	10	14	2	2	-	-	10
Тема 3. Основні поняття реабілітації.	16	2	4	-	-	10	14	2	2	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	44	6	8	-	-	30	42	6	6	-	-	30
Змістовий модуль 2. Засоби фізичної реабілітації												
Тема 4. Основи лікувальної фізичної культури.	16	2	2	-	-	10	17	2	-	-	-	15

Тема 5. Форми та періоди застосування лікувальної фізичної культури.	14	2	2	-	-	10	17	-	2	-	-	15
Тема 6. Основи масажу.	16	2	4	-	-	10	14	2	2			10
Тема 7. Основи фізіотерапії.	16	2	4	-	-	10	12	2				10
Тема 8. Основи механотерапії та працетерапії	14	2	4			10	18					18
Разом за змістовним модулем 3	76	10	16	-	-	50	78	6	4			68
Разом	120	16	24	-	-	80	120	12	10			98

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1			
1	Тема 1. Вступ в дисципліну «Основи фізичної реабілітації»	2	2
2	Тема 2. Професійна діяльність фахівців з фізичної реабілітації	2	2
3	Тема 3. Основні поняття реабілітації	2	2
4	Тема 4. Види, періоди та етапи реабілітації	2	-
5	Тема 5. Основи лікувальної фізичної культури	2	2
6	Тема 6. Форми та періоди застосування лікувальної фізичної культури	2	2
7	Тема 7. Різновиди масажу. Форми і методи проведення масажу	2	-

8	Тема 8. Основні та додаткові прийоми масажу.	2	-
9	Тема 9. Механізми лікувальної дії фізичних чинників.	2	-
10	Тема 10. Основи фізіотерапії. Класифікація преформованих лікувальних чинників	2	-
11	Тема 11. Основи механотерапії	2	-
12	Тема 12. Основи працетерапії	2	-
	Разом	24	10

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Загальна характеристика організаційно-методичних основ реабілітації	4	4
2.	Законодавчі акти, що стосуються фахівців фізичної реабілітації у сфері спорту	4	6
3.	Основні принципи реабілітації	4	6
4.	Аутогенні тренування в практиці ЛФК	4	6
	Природні чинники у ЛФК	2	3
5.	Гідрокінезитерапія: види застосування, показання та протипоказання, вплив на організм	2	3
6.	Теренкур: завдання, дозування, показання до призначення	2	3
7	Спортивні ігри та вправи: завдання, етапи проведення, місця застосування	2	3
8.	Сучасні методи механотерапії	4	4
9.	Види тренажерів	4	4
10.	Мануальна терапія	4	4
11.	Апаратний масаж	4	4
12.	Спортивний масаж	4	4
13.	Самомасаж масаж	4	4
14.	Гігієнічний масаж	4	4
15.	Баротерапія	4	4

16.	Геліотерапія	4	4
17	Спелеотерапія	4	4
18	Система індивідуалізації програми фізичної реабілітації	4	8
19	Способи дозування фізичних навантажень.	4	8
20	Загальні принципи складання реабілітаційних програм	8	8
	Разом	80	98

8. Індивідуальні завдання

(для студентів, які навчаються за графіком сприяння)

- Матеріали самопідготовки;
 - Самостійні роботи:
 - аналіз правових документів, що регламентують професійну діяльність фахівця з фізичної реабілітації сфери фізичної культури і спорту.
 - реферат „ Види, періоди та етапи реабілітації ”; конспект самопідготовки.
 - реферат «Загальні принципи складання реабілітаційних програм».
- Конспект самопідготовки.

9. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять в усній та письмовій формах.

- Опитування.
- Перевірка завдань для самостійної роботи.
- Перевірка матеріалів самопідготовки.

Підсумковий контроль – іспит (III семестр – денна форма; IV семестр – заочна форма навчання).

Екзаменаційні вимоги

1. Розкрити історичні передумови становлення реабілітаційної науки. Основні етапи становлення реабілітації в Україні.
2. Охарактеризувати компетентності фахівців з фізичної реабілітації
3. Визначити сутність поняття реабілітація. На які взаємопов'язані види поділяють реабілітацію?
4. Охарактеризувати показання та протипоказання до застосування засобів реабілітації.
5. Розкрити періоди і етапи фізичної реабілітації.
6. Дати оцінку етапам лікарняного періоду фізичної реабілітації?

7. Визначити засоби лікувальної фізичної культури. Розкрити види фізичних вправ в ЛФК.
8. Охарактеризувати ЛФК як лікувально-педагогічний процес.
9. Визначити основні завдання реабілітації.
10. Охарактеризувати мету та принципи реабілітації.
11. Визначити сутність понять фізична та соціальна реабілітація.
12. Визначити сутність понять медична та професійна реабілітація.
13. Охарактеризувати засоби фізичної реабілітації.
14. Розкрити поняття лікувальна фізична культура.
15. Назвати основні механізми лікувальної дії фізичних вправ.
16. Визначити завдання вступної частини заняття лікувальною гімнастикою.
17. Визначити завдання основної частини заняття лікувальною гімнастикою.
18. Визначити завдання заключної частини заняття лікувальною гімнастикою.
19. Охарактеризувати рухові режими у лікарняному періоді реабілітації.
20. Охарактеризувати рухові режими у післялікарняному періоді реабілітації.
21. Дати оцінку гідрокінезитерапії.
22. Охарактеризувати механізм лікувальної дії фізичних вправ.
23. Розкрити суть трофічної дії фізичних вправ на організм.
24. Розкрити суть тонізуючої дії фізичних вправ на організм.
25. Розкрити суть формування компенсацій при заняттях лікувальною гімнастикою.
26. Розкрити суть нормалізації функції при заняттях лікувальною гімнастикою.
27. Визначити протипоказання до застосування плавання.
28. Дати характеристику щадного періоду застосування ЛФК.
29. Дати характеристику функціонального періоду застосування ЛФК.
30. Дати характеристику тренувального періоду застосування ЛФК.
31. Дати характеристику рухових режимів післялікарняного періоду реабілітації.
32. Охарактеризувати лікувальну фізичну культуру. Чим вона відрізняється від інших методів лікування?
33. Обґрунтувати необхідність застосування ЛФК у фізичній реабілітації хворих. У яких випадках вона протипоказана?
34. Розкрити форми занять з ЛФК?
35. Охарактеризувати гімнастичні вправи, що використовуються у ЛФК.
36. Дати оцінку спортивно-прикладних вправ та ігр, що використовують у ЛФК.
37. Визначити методичні правила проведення занять з ЛФК.
38. Охарактеризувати особливості гідрокінезитерапії. Яким хворим її призначають?
39. Охарактеризувати методи гідрокінезитерапії.
40. Охарактеризувати періоди застосування ЛФК

41. Розкрити зміст рухових режимів, що застосовують у лікарняний і післялікарняний періоди реабілітації.
42. Які особливості методу ЛФК в порівнянні з іншими методами лікування?
43. Дати оцінку методам визначення ефективності застосування ЛФК.
44. Обґрунтувати необхідність застосування лікувального масажу у фізичній реабілітації хворих. Встановити протипоказання.
45. Дати оцінку механізмів лікувальної дії масажу.
46. Охарактеризувати вплив лікувального масажу на основні системи організму.
47. Охарактеризувати сегментарно-рефлекторний і точковий ручний масаж. При яких захворюваннях їх застосовують?
48. Охарактеризувати види апаратного масажу.
49. Охарактеризувати форми проведення масажу.
50. Охарактеризувати основні та додаткові прийоми проведення масажу.
51. Методи лікувального масажу
52. Які методичні особливості лікувального масажу?
53. Дайте уявлення про види лікувального масажу
54. Розказати про лікувальну дію підводного і водострумєневого душу-масажу та підводного вібраційного масажу. При яких захворюваннях вони показані?
55. Визначити, як поєднується лікувальний масаж з ЛФК та іншими засобами фізичної реабілітації.
56. Обґрунтувати необхідність застосування фізіотерапії у фізичній реабілітації хворих. У яких випадках вона протипоказана?
57. Пояснити механізми лікувальної дії фізичних чинників.
58. Охарактеризувати лікувальну дію, показання і протипоказання до застосування гальванізації, електростимуляції, діадинамо- і ампліпульсотерапії, електросну.
59. Охарактеризувати лікувальну дію, показання і протипоказання до застосування індуктотермії, УВЧ- і НВЧ-терапії, магнітотерапії, ультразвуку.
60. Розказати про вплив інфрачервоних, видимих, ультрафіолетових променів на людину. При яких захворюваннях їх застосовують?
61. Дати оцінку застосуванню геліотерапії з метою лікування і профілактики.
62. Розказати про вплив аероіонів, гідроаероіонів на організм та про аерозольтерапію і спелеотерапію.
63. Розказати про гідро- і бальнеотерапію. Як діють на організм водолікувальні процедури залежно від температури води?
64. Визначити захворювання, при яких використовують душ, обливання, обтирання, укутування, компреси.
65. Розкрити дію прісних та медикаментозних ванн на організм та показання і протипоказання до їх застосування.
66. Охарактеризувати мінеральні і газові ванни, їх вплив на організм, при яких захворюваннях їх використовують.

67. Обґрунтувати необхідність застосування механотерапії у фізичній реабілітації хворих. У яких випадках вона протипоказана?
68. Визначити типи механотерапевтичних апаратів, з якою метою вони застосовуються?
69. Встановити, з якими засобами фізичної реабілітації поєднується механотерапія і з якою метою це робиться.
70. Обґрунтувати необхідність застосування працетерапії у фізичній реабілітації хворих. У яких випадках вона протипоказана?
71. Дати оцінку видів працетерапії. З якою метою вони застосовуються?
72. Обґрунтувати потребу санаторно-курортного етапу реабілітації і вказати, коли це протипоказано.
73. Визначити санаторно-курортні режими, які рухові режими та засоби фізичної реабілітації в них застосовуються?
74. Охарактеризувати особливості складання реабілітаційних програм.
75. Розкрити правила поєднання засобів фізичної реабілітації.

Розподіл балів, які отримують студенти

Форма навчання	Поточне тестування та самостійна робота									
	ЗМ 1			ЗМ 2						Сума
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
Денна (усього балів)	0-5	0-7	0-7	0-5	0-7	0-7	0-7	0-5	50	
Опитування на семінарах	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5		
Конспекти самопідготовки	0	0	0	0	0	0	0	0		
Самостійні роботи	0	0-2	0-2	0	0-2	0-2	0-2	0		
Заочна (усього балів)	0-10	-	0-10	0-10	0-10	0-10	-	-	50	
Опитування на семінарах	0-5	--	0-5	0-5	0-5	0-5	-	-		
Конспекти самопідготовки	0-2	-	0-2	0-2	0-2	0-2	-	-		
Самостійні роботи	0-3	-	0-3	0-3-	0-3	0-3	-	-		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового	для заліку

		проекту (роботи), практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
61-67	E		
35-60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

Змістовий модуль 1. Вступ в дисципліну «Основи фізичної реабілітації»

Теми та зміст семінарських занять

Тема 1. Вступ у дисципліну «Основи фізичної реабілітації». Поняття «реабілітація», її визначення, складові частини та об'єкт вивчення. Історичні аспекти розвитку та становлення фізичної реабілітації. Розвиток фізичної реабілітації в Україні.

Тема 2. Професійна діяльність фахівців з фізичної реабілітації. Кваліфікаційні характеристики фахівця з фізичної реабілітації. Сфера діяльності фахівця з фізичної реабілітації. Права та обов'язки фахівця з фізичної реабілітації.

Тема 3. Основні поняття реабілітації. Завдання, мета і принципи реабілітації. Види, періоди та етапи реабілітації. Визначення понять: медична реабілітація, фізична реабілітація, соціальна (побутова) реабілітація, професійна (виробнича) реабілітація. Характеристика періодів та етапів реабілітації. Основні принципи реабілітації.

Самостійна робота. Аналіз правових документів, що регламентують професійну діяльність фахівця реабілітації в сфері спорту. Студентові необхідно на основі аналізу текстів правових документів представити узагальнену інформацію (конспект).

Змістовий модуль 2. Засоби фізичної реабілітації

Тема 4. Основи лікувальної фізичної культури. Загальні поняття про лікувальну фізичну культуру. Механізм лікувальної дії фізичних вправ. Показання та протипоказання до призначення лікувальної фізкультури. Характеристика періодів застосування лікувальної фізичної культури.

Самостійна робота. Аутогенні тренування в практиці ЛФК. Природні чинники у ЛФК. Види і методи загартування.

Тема 5. Форми та періоди застосування лікувальної фізичної культури. Фізичні вправи як засоби лікувальної фізкультури. Класифікація фізичних вправ. Форми, методи та методичні принципи проведення занять з лікувальної фізкультури. Критерії дозування фізичних вправ.

Самостійна робота. Самостійні (індивідуальні) заняття: завдання, форми проведення. Теренкур: завдання, дозування, показання до призначення. Гідрокінезитерапія: види застосування, показання та протипоказання, вплив на організм. Спортивні ігри та вправи: завдання, етапи проведення, місця застосування.

Тема 6. Основи масажу. Сутність і механізми фізіологічного впливу масажу на організм людини. Класифікація масажу. Характеристика окремих видів масажу. Форми і методи проведення масажу. Загальні показання та протипоказання до проведення масажу.

Самостійна робота. Апаратний масаж. Спортивний масаж. Самомасаж. Гігієнічний масаж.

Тема 7. Основи фізіотерапії. Фізіотерапія. Механізми лікувальної дії фізичних чинників. Класифікація лікувальних фізичних чинників. Характеристика лікувальних фізичних чинників. Електричні струми низької напруги. Електричні струми високої напруги. Електричні та магнітні поля. Світло. Механічні коливання: інфразвук, ультразвук. Штучне повітряне середовище. Змінний атмосферний тиск. Радіоактивні чинники. Водолікувальні чинники. Теплолікувальні чинники.

Самостійна робота. Баротерапія. Спелеотерапія. Геліотерапія.

Тема 8 Основи механотерапії та працетерапії.

Механотерапія як засіб фізичної реабілітації. Поняття про механотерапію. Характеристика різних типів механотерапевтичних апаратів. Специфіка

застосування механотерапії в різні періоди реабілітації. Показання та протипоказання до застосування механотерапії. Комплексне застосування з іншими засобами фізичної реабілітації.

Працетерапія як засіб фізичної реабілітації. Поняття про працетерапію. Основні завдання відновлення працездатності. Види працетерапії. Результат працетерапії. Вплив на функціональний стан організму. Показання та протипоказання до застосування працетерапії.

Самостійна робота: Сучасні методи механотерапії. Тренажери та їх застосування. Особливості поєднання засобів фізичної реабілітації. Система індивідуалізації програми фізичної реабілітації.

Рекомендована література

Основна:

1. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина : навч. вид. / за ред. В.В.Клапчука та Г.В.Дзяка. – Київ : Здоров'я 1995. – С. 103-137
2. Марченко О. К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: навчальний посібник / О.К. Марченко. – Київ : Олімп. літ-ра, 2006. – 196 с.
3. Марченко О.К. Основы физической реабилитации : учеб. для студентов вузов / О.К.Марченко. – Киев : Олимпийская литература, 2012. – 196 с.
4. Мухін В. М. Фізична реабілітація : підручник / В.М. Мухін. – 3-те вид., переробл. та доповн. – Київ : Олімпійська література, 2009. – 488 с.
5. Лікувальна фізична культура : підручник / В.С.Соколовський, Н.О.Романова, О.П.Юшковська. – Одеса : Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 234 с.
6. Загальна фізіотерапія та курортологія : підручник / Федорів Я.М. та ін. – Київ : Здоров'я, 2005. – 327 с.

Допоміжна:

1. Бирюков А.А. Лечебный массаж : учебник / А. А. Бирюков. – Москва : Академия, 2004. – 368 с.
2. Бирюков А. А. Спортивный массаж : [учеб. для студ. высш. учеб. заведений] / А. А. Бирюков. – Москва : Академия, 2006. – 576 с.
3. Використання природних лікувальних факторів в фізичній реабілітації : навч. посіб. / Н.Г.Волох, О.О.Черепок. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2016. – 133 с.
4. Дубровский В. И. Лечебная физическая культура : учебник для студентов вузов. – Москва : Владос, 1998. – 608 с.
5. Лечебная физическая культура : учеб. для студ. высш. учеб. заведений / С.Н.Попов, Н.М.Валеев, Т.С.Гарасева и др. ; Под ред. С.Н. Попова. – Москва : Академия, 2004. – 416 с.
6. Руководство по реабилитации больных с двигательными нарушениями / под ред. А.Н.Беловой, О.Н.Щепетовой. – Москва : Антидор, 1999. – Т. 2. – 648 с.

7. Физическая реабилитация : учебник в 2-х т. / [С.Н.Попов, О.В.Козырева, М.М.Малашенко и др.] ; под ред. С.Н.Попова. – Москва : Академия, 2013. – Т. 1. – 288 с.
8. Физическая реабилитация : учебник / [С.Н.Попов, О.В.Козырева, М.М.Малашенко и др.] ; под ред. С. Н. Попова. – Москва : Академия, 2013. – Т. 2. – 304 с.
9. Effect of water physical therapy on quality of life in breast cancer survivors / Tetiana Odynets, Yuriy Briskin, Alina Perederiy, Maryan Pityn, Iryna Svistelnik // Physiother Theory Pract.– 2018. – N 26(4). – P. 11–16.